

компетентність, тому часто виникають зовнішні і внутрішні бар'єри в діяльності та спілкуванні, що спричиняє акцентування рис характеру.

4. Дисгармонійність Я-образу. Суттю цього фактора є неадекватні та суперечливі уявлення про себе, а також неадекватні самооцінка і рівень домагань, комплекс неповноцінності.

5. Несформованість спонукальної сфери. Відсутність стійких інтересів і цілей, несформованість соціально цінних потреб й норм, невміння адекватно задовольняти актуальні потреби, одержувати справжнє задоволення тощо.

6. Спадкові ознаки. До цього фактора належать тип нервової системи, захворювання ЦНС, фізичні вади, спадкові та хронічні хвороби [2].

Підлітки з акцентуацією характеру складають групу підвищеного ризику розвитку розладів психічного здоров'я у зв'язку з їх вразливістю до певних згубних впливів середовища або психічних травм. Будучи крайніми варіантами норми акцентуації характеру, виступають як фактор, що підвищує ризик розвитку психогенних нервово-психічних розладів або розладів поведінки.

Основні висновки. Проблема акцентуацій характеру і як наслідок цього, дезадаптації, девіантної і віктимної поведінки підлітків, достатньо поширена. Тому актуальними залишається розробка та впровадження в навчальний процес корекційних програм, тренінгів, спрямованих на просвітницьку, консультативну та корекційну роботу, що дозволяє правильно інтерпретувати і спрогнозувати поведінку кожного конкретного підлітка, допомогти реалізувати їх потреби соціально-прийнятним шляхом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Личко А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков /А.Е. Личко. – Л., Медицина, 1983. – 255 с.

2. Подмазин С.И. Роль установки в формировании и проявлении акцентуированных черт характера у подростков : дис...канд. психол. наук: 19.00.07. – К., 1994. – 193 с.

Тетяна Власенко,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної

освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О. В. Горецька,**

к. психол. н., доцент (БДПУ)

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОГО СТАВЛЕННЯ НА ВИНИКНЕННЯ СТРАХІВ У ДІТЕЙ ДОШЛІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність. Вивчення дитячо-батьківських відносин є надзвичайно важливою проблемою для розуміння факторів, що впливають на становлення особистості дитини, зокрема її емоційної сфери.

Ступінь досліджуваності проблеми. В роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників А. Адлера, О. Алексєєнко, Д. Баумринд, А. Болдуїн, Г. Варги, В. Гарбузова, Т. Говорун, Е. Ейдемлера, О. Захарова, О. Лічко, Т. Піроженко, А. Співаковської, В. Століна, Т. Титаренко, Л. Шнейдер, та інших переконливо показана залежність формування особистості дитини

від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до дитини, способів родинного спілкування.

Батьківське ставлення – це цілісна система різноманітних почуттів до дитини, поведінкових стереотипів, що практикуються в поводженні з нею, особливостей сприйняття та розуміння особистості дитини, її вчинків. Г. Варга, у типах батьківського ставлення виділяє: емоційний компонент (складова «прийняття – нехтування»), міжособистісну дистанцію у спілкуванні з дитиною (складова «симбіоз»), когнітивний компонент (складова «інфантилізація»), а також форми та спрямованості контролю за поведінкою дитини (складова «авторитарна гіперсоціалізація»). Крім цього в структурі батьківського ставлення присутній елемент соціально бажаної поведінки (складова «соціальна бажаність») [1].

Серед емоційних рис, які розвиваються у дитини під впливом несприятливих для емоційного та особистісного розвитку дитини типів батьківського ставлення О. Насонова [3] називає агресивність, аутоагресивність, страхи, відсутність здатності до емоційної децентрації, відчуття тривоги та неповноцінності, емоційну нестійкість у спілкуванні з людьми. Переживання страху відчувається і сприймається як загроза особистій безпеці; супроводжується почуттям непевності, незахищеності, неможливості контролювати ситуацію. Він може набувати різної інтенсивності: від легкого побоювання до жаху, що повністю паралізує рухи і мову. Вирізняють конкретні і символічні страхи [2].

Мета і методи дослідження. Дослідити вплив батьківського ставлення на виникнення страхів у дітей дошкільного віку. Використано «Опитувальник батьківського ставлення» (Г. Варга, В. Столін), методика виявлення дитячих страхів (О. Захаров і М. Панфілова), проєктивна методика «Мої страхи» (О. Захаров). Обсяг вибірки склав 42 дитини старшого дошкільного віку та їх батьки 62 особи.

Сутність дослідження. Проведена діагностика показала, що ті, чи інші порушення батьківського ставлення зустрічається у 93% батьків. Несприятливими для емоційного і особистісного розвитку дошкільника є: домінуюча гіперпротекція, надмірна вимогливість, гіпопротекція, виражене неприйняття, які формують у дошкільників відсутність здатності до емоційної децентрації, почуття тривожності та страху, емоційну нестійкість у спілкуванні з людьми. Серед дітей дошкільного віку, які брали участь у експерименті, у хлопчиків найбільш виражені медичні страхи (20%), страх смерті (14%) та страх фізичної шкоди (20%), також соціально опосередковані страхи (14%). Трохи менш виражені: страх перед тваринами (10%), страх казкових персонажів (10%), просторові страхи (6%), страх темряви та кошмарних снів (6%). У дівчат найбільш виражені страхи казкових персонажів (19%), страх смерті (20%), страх перед тваринами (14%), страх темряви (14%). Трохи менше виражені: страхи фізичної шкоди (10%), просторові страхи (6%), медичні страхи (6%) та соціально опосередковані страхи (6%). Хлопчики на своїх малюнках частіше зображували страх монстрів, страх тварин, страх болю, страх людей. А дівчата – страх тварин, страх бандитів, страх монстрів, страх пожежі, води. Спектр страхів у дівчаток трохи більше ніж у хлопчиків.

Основні висновки. Основним чинником, що впливає на розвиток

емоційної сфери дошкільника є тип ставлення й особливості поведінки батьків. Розвиток емоційної сфери у дитини повинен служити перед всім формуванню гармонійно розвинутої особистості, й одним з показників цієї гармонійності є адекватний тип батьківського ставлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варга А.Я. Структура и типы родительского отношения : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / МГУ им. М.В. Ломоносова. – М., 1987.– 25 с.
2. Вологодина Н.Г. Дитячі страхи вдень і вночі / Н.Г. Вологодина. – М.: «Фенікс», 2006. – 106 с.
3. Насонова О.Б. Батьківські установки в сім'ї і ставлення підлітків до себе / О.Б. Насонова // Педагогіка та психологія. – 1995. – №1. – С. 101–108.

Тетяна Гладких,

студентка 4 курсу

Факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.В. Карапетрова**

к. психол. наук., доцент (БДПУ)

ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ ВІДНОСИНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ «ОБРАЗУ-Я» ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Становлення й розвитку «образу-Я» особистості зумовлена необхідністю вивчення впливу на цей процес різних чинників. Одним із суттєвих чинників розвитку «образу-Я дитини» є дитячо-батьківські відносини, у процесі яких формуються стрижневі особистісні утворення дитини.

Ступінь досліджуваності проблеми. Результати теоретичних і експериментальних досліджень (Н.Ю. Максимова, В.С. Мухіної, Н.В. Чепелевої, О.Є. Гуменюк, В.А. Семиченко) засвідчують, що «образ-Я» відіграє важливу роль в навчальній діяльності школярів і дозволяє значною мірою прогнозувати її результати. Наявність позитивної «Я-концепції» та сприяння її розвитку в дитини є суттєвою умовою не лише ефективності навчальної діяльності, комфортного перебування дитини в школі, а й психічного розвитку молодшого школяра в цілому, його життєдіяльності та конструктивного входження у світ соціальних відносин.

Вивченню окремих характеристик підсистеми «дитина-батьки», любові та прийняття, послідовності, авторитетності, форм контролю тощо, присвячені роботи Дж. Боулбі, та інших науковців; стилі, моделі взаємодії розглядалися в роботах Л. Беньямін, А.В. Петровського, В.М. Дружиніна.

Мета і методи дослідження. Проаналізувати проблеми дитячо-батьківських відносин як чинника формування «образу-Я» дітей молодшого шкільного віку.

Сутність дослідження. Дитячо-батьківські відносини визначаються як особливого роду безперервні й тривалі міжособистісні стосунки, що характеризуються сильною емоційною значущістю як для дитини, так і для батьків, віковою змінністю, балансом полярних позицій,